

Oponentský posudek disertační práce

Jindřich Šteffl: Účel bronzových depotů

Západočeská univerzita v Plzni. Plzeň 2018

Předložená disertační práce Jindřicha Šteffla je druhou verzí, opravenou autorem na základě negativních posudků z roku 2017. Nebudu proto na tomto místě opakovat základní charakteristiku předložené práce, kterou jsem uvedl v mém loňském posudku, ale zaměřím se na ty části, které byly autorem nově změněny či doplněny.

První má výtku k první verzi disertační práce směřovala k faktu, že v ní byl opomenut západočeský region. To se nyní změnilo a autor do své databáze a následných vyhodnocení depoty z uvedeného regionu rovněž zahrnul. Nově též autor pracoval i s topografickými daty k depotům – absenci topografické analýzy depotů v první verzi práce jsem přitom považoval za dosti závažnou.

Negativem první verze disertační práce J. Šteffla bylo i zaměření se pouze na depoty z epochy popelnicových polí. V nové verzi autor zohlednil i depoty ze starší doby bronzové, byť jak uvádí na s. 5, trvalo jejich ukládání kratší dobu, což prý znemožňuje jakékoliv chronologické analýzy. Nemyslím si to: podle mého názoru trvalo sice ukládání starobronzových depotů kratších chronologický úsek, který však ale nebyl zas tak krátký, aby se v něm nemohly odlišit alespoň tři chronologické fáze: depoty z klasické fáze starší doby bronzové (Br A2), z přelomu starší a střední doby bronzové (Br A2/B1) a z počátku střední doby bronzové (Br B1). Je přitom zarážející, že i v tabulce č. 23 v závěru práce sám autor depoty této epochy do několika fází rozčleňuje... Tato má výtku ovšem není nijak zásadní – podstatné podle mého názoru je, že autor i s těmito depoty v nové verzi své práce pracoval.

Za pozitivní považuji i kritičtější přístup J. Šteffla k depotům jakožto nálezovým souborům potenciálně (z větší části?) neuzavřeným. Nekritičnost autora byla podle mého názoru jednou z podstatných slabin předchozí verze disertační práce.

Kladně hodnotím i doplnění práce o novější literaturu – v původní verzi disertační práce pracoval J. Šteffl z velké části jen se syntézou od O. Kytlicové, nyní je již literárních zdrojů podstatně více.

Rovněž i řadu formálních nedostatků z první verze práce autor nyní odstranil, takže se text čte daleko lépe. Textu prospěla i skutečnost, že autor vynechal pasáže o archeoastronomii a o Hrádku u Libochovan, které působily v práci nepatřičně.

Ovšem, ne všechny mé výtky z prvního posudku byly autorem odstraněny: např. i ve druhé verzi autorovy práce se dočteme, že jihočeské pohřebiště v Topělci patří (chybně) do stupně

Br D (s. 91), aby jej o stránku později zařadil do Ha A (viz též tab. 8). Mimoto jsem při četbě nové verze předložené práce narazil na několik sporných konstatování, které by jistě bylo dobré u obhajoby s autorem podrobněji prodiskutovat:

Hned v úvodu práce, v kapitole "Cíle práce" (s. 3), uvádí J. Šteffl, že "*komunity doby bronzové neměly potřeby migrací*". Zde by se dalo namítnout, že migrace lidí existovaly jistě po celý pravěk, dobu bronzovou nevyjímaje – vzpomeňme jen na např. v posledních letech se množící výsledky izotopových analýz, dokládajících zvýšenou mobilitu žen (nepochybně především za účelem sňatků), vysoce rozvinutý dálkový obchod, stejně jako doklady větších válečných tažení (srov. např. mimořádnou lokalitu Tollense v Německu). Je ovšem pravda, že v době bronzové migrovaly spíše menší skupiny lidí, než celé komunity.

Nesouhlasil bych zcela ani s názorem, že "*se zatím nepodařil prokázat vztah depotů se sídlištní problematikou, neboť tyto dva aspekty spolu zřejmě nesouvisejí*" (s. 10), přičemž sám autor na jiném místě (s. 60-61) uvádí některé příklady starších i nedávno nalezených depotů v sídlištních objektech či v areálech sídlišť. Je pravda, že velká část českých depotů nevykazuje přímé vazby na soudobé osídlení, ale přesto existuje řada příkladů depotů z areálů rovinných i výšinných sídlišť.

Velmi sporný je rovněž autorův návrh, aby "*pro artefakty, které byly vhozeny do řek, obzvláště při brodu, se mělo raději používat označení profánní nález*" (s. 23-24). Myslím, že řada vodních nálezů splňuje označení vodních obětí, spíše než že by se jednalo o náhodné ztráty či o náklady z potopených lodí. Zde je ovšem nutný individuální přístup ke každému artefaktu či souboru nálezů, nicméně určitě není vhodné předem všechny vodní nálezy označovat za profánní...

Rovněž bych kategoricky netvrdil, že "*předměty, které nacházíme v depotech, byly součástí někdejších sídlištních domácností doby bronzové*" (s. 58). Existuje přece řada příkladů deponovaných polotovarů či čerstvě odlitých výrobků, které nejspíše nikdy netvořily součást žádné domácnosti, ale které byly záhy po svém vzniku uloženy do země. Stejně tak surovinové ingoty tvořily spíše majetek obchodníka či výrobce, než součást domácnosti kohokoliv...

V současné době již zdaleka neplatí autorovo konstatování, že "*v jižních Čechách datujeme za hlavní období ukládání depotů horizont Plzeň-Jíckalka*" (s. 87): odmyslíme-li depoty ze starší a z počátku střední doby bronzové, které v tomto regionu jasně převažují, pak v rámci epochy popelnicových polí podle nedávno zveřejněné statistiky (Fines Transire 2015, s. 59, Tab. 6) dominují depoty zlomků z období Br D – Ha A 1 (23 depotů oproti 18 z horizontu Plzeň-Jíckalka; od té doby v tomto regionu dále počet depotů zlomků narostl). Nedává rovněž smysl autorem uvedená věta, která se ovšem objevovala i v dřívějších autorových pracích, že

pokud někde chybějí depoty, chybějí tam zároveň i hroby (s. 102). Jak si pak tedy vysvětlit skutečnost, že v jižních Čechách máme dnes již minimálně šest depotů ze stupňů Ha B2-3 (autor uvádí v tab. 10 jen tři), přičemž z tohoto období zatím žádný hrobový celek v uvedeném regionu bezpečně neznáme...?

Celkově je možné konstatovat, že disertační práce Jindřicha Šteffla doznala ve své přepracované podobě poměrně výrazných změn, které lze hodnotit kladně. Přestože se, podobně jako v první verzi jeho práce, "*nepodařilo zcela prokázat platnost teoretického modelu*" (s. 141), což beztak podle mého názoru ani není možné, přináší předložená práce řadu zajímavých podnětů pro další práci s depoty doby bronzové.

Mohu tak konstatovat, že Jindřich Šteffl přepracováním své práce předložil verzi, která již splňuje nároky kladené na udělení titulu Ph.D. Práci tedy **doporučuji** k obhajobě.

V Českých Budějovicích dne 20. 5. 2018

Handwritten signature in blue ink, reading "O. Chvojka".

Doc. Mgr. Ondřej Chvojka, Ph.D.